

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

MØRKE PRÆSTEGÅRD

SYDDJURS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

04.11.2014
Sidse Martens Gudmand-Høyer
2013-7.82.07/706-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Syddjurs Kommune
Kirkevej 30B, 8544 Mørke
Mørke Præstegård
1977
*Det trelængede bindingsværksanlæg
(1705 og senere, laden nedtaget og
genopført længere mod syd 1889).*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Mørke Præstegård ligger lige øst for Mørke Kirke i det sydlige Mørke. Præstegården er et trefløjet anlæg placeret tilbagetrukket fra Kirkevej. Stuehuset ligger mod syd og mod vest og nord er to sammenbyggede længer. Bygningerne indrammer en gårdsplads af pigsten og perlegrus i hvis midte et græsklædt, hævet areal beplantet med enkelte træer afgrænses af stensætninger.

Stuehuset er et 24 fag langt længehus opført i sorttjæret bindingsværk med styrtrumskonstruktion, fodrem, gennemstukne bjælkehoveder og hvidkalkede tavler på en sokkel af syldsten. Tømmeret er fornyet enkelte steder. Taget er halvvalmet og hængt med røde vingetegl. I rygningen er to hvidpudsede skorstenspiber med sokkel og krave, og i tagfladen mod haven er to nyere bindingsværkskviste med stejle, teglhængte heltage. Tagudhængen lukkes af en hvidmalet sugfjæl, og gavlene har hvidmalede vindskeder. I gårdsiden er to hoveddøre; mod øst en nyere fyldingsdør og mod vest en ældre, tofløjet fyldingsdør indrammet af pilastre og et overstykke med gylden påskrift, og foran døren er trin af granit. I havesiden er en ældre, tofløjet terrassedør med lignende indramning samt to nyere døre mod øst; en fyldingsdør og en havedør med ruder i den øverste del. Vinduerne er nyere, traditionelt udførte torammede vinduer med tredelte rammer. I gavlene er enkelte en-rammede, tredelte vinduer. Vinduerne og den nye havedør er hvidmalede mens de øvrige døre er malet mørkegrønne. På gårdsiden er en skråtstillet og sorttjæret revleluge i terræn.

Stuehuset set fra nord.

I stuehuset er en traditionel grundplan med to forstuer, hvor den østre betjener værelser, badeværelser, bryggers og køkken, mens den vestre leder til kontor med brandskab, stuer en suite og et badeværelse i gavlen. Fra køkkenet leder en ældre trappe til tagetagen, der er indrettet med to værelser omkring trapperummet, men ellers står uudnyttet med synlige konstruktioner og bræddegulv. Der er en traditionel materialeholdning med bræddegulve, pudsede

vægge og lofter. Endvidere ses flisegulve. Der er bevaret en- og tofløjede fyldingsdøre med ældre greb, hængsler og gerichter, mens andre er udført i kopi. Fra gårdspladsens skrånede luge er der adgang til en mindre kælder, der omtrent udfylder en fjerdedel af bygningens midte. Kælderen har tre rum, støbte gulve, kalkede vægge af mur- og kampesten samt synligt bjælkelag og bræddeloft. Der er enkelte pladedøre og en afblændet tegltrappe, der tidligere førte til køkkenet ovenover.

De sammenbyggede, enetages længer er ligeledes opført i sorttjæret bindingsværk med rødkalkede tavl og fodrem på en sokkel af syltsten. Den vestre længe har styrtrumskonstruktion og gennemstukne bjælkehoveder, og den nordre længes nordside har en støbt sokkel. Tømmeret er fornyet enkelte steder. Tagene er stråtakte heltage, tagudhængene lukkes med sorttjærede sugfjæl. Den vestre længes rygning ligger højere end den nordres, og her er to nyere skorstenspiber. I tagfladerne mod gårdspladsen er i alt fire tagskægskviste, hvori der i den vestre længes er opsprossede vinduer, mens der i den nordres er revleluger. Overgavlne er beklædte med sorttjærede brædder. Der er adgang til længerne fra gårdspladsen. I den vestre længe er en tofløjet revleport samt fire traditionelt udført revledøre med et ældre vindue over hver. I den nordre længe er der to tofløjet revleporte og en revledør. Døre, porte og luger er rødmaledede og nyere men traditionelt udførte og der er flere ældre hængsler. Vinduerne er hvidmalede og de fleste er nyere. I østlængen er de overvejende torammede, nogle har tre ruder og nogle har to. I nordfløjen er vinduerne enrammede, seksrudede vinduer. I vestlængen er flere ældre rammer, karme og lodposter, mens der i østlængen er enkelte vinduer med koblede rammer. Endvidere ses et stort, nyere glasparti, med en revleskodde foran. Gavlne samt den nordre længes nordside er uden åbninger.

De to længer er sammenhængende i det indre. I mødet mellem de to bygninger er garderobe og toiletter. I den vestre længe er endvidere køkken, konfirmandstue og møderum med nyere brædde- og klinkegulve, pudsede vægge og lofter med synligt bjælkelag og nyere loftsbrædder. Dørene er pladedøre og i konfirmandstuen er der åbent til kip og vægge og tagflader er dækket med akustikpaneler. Endvidere er der en, nu nedlagt bolig, graverkontor med baderum samt en garage. I vestlængens nedlagte bolig er ældre, brædegulve, synligt bjælkelag og loftsbrædder, enkelte gerichter og fyldingsdøre. I graverkontoret er klinke- og linoleumsgulv, pudsede vægge og ligeledes synligt bjælkelag med loftsbrædder. I den nordre længe er et stort magasinrum åbent til undersiden af tagfladen med synlig nyere åsekonstruktion, støbt gulv og kalkede vægge, og i østre ende er to depotrum med lignende overflader dog med et nyere, sænket pladeloft.

Vestre og nordre længe set fra Kirkevej.

Den nordre længes østre gavl og nordre langside er uden åbninger.

— BYGNINGSHISTORIE

Det tidligere stuehus til Mørke Præstegård brændte mellem 1702-03, hvorefter det nuværende stuehus blev opført i 1705. Tidligere var anlægget firfløjet, men østlængen ud mod Kirkevej blev fjernet i 1965. Ladebygningen blev nedtaget og genopført længere mod syd i 1889.

Stuehuset blev i 1922 nyindrettet med repræsentative stuer og kontor mod vest og funktionelle rum og værelser mod øst, og i tagetagen blev der indrettet to værelser omkring et trapperum. Præstegården blev gennemgribende renoveret i 1974 og senest 2011-12. Grundplanen fra 1922 er i store træk bevaret.

— KILDER

www.mørkekirke.dk

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Mørke Præstgårds miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden ved siden af kirken samt til det trefløjede anlæg, der ligger samlet omkring den store gårdsplads midt på den store grund med have syd for stuehuset, frugttræer vest for længerne og græsareal nord for, der tilsammen udgør et mindre, meget helstøbt kulturmiljø.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Mørke Præstgårds kulturhistoriske værdi knytter sig overordnet til helheden bestående af repræsentativt, teglhængt stuehus i kraftigt og righoldigt bindingsværk med to indgange og de tidligere avslængere, der tilsammen vidner om præsteembedets tidligere magtfulde position i lokalsamfundet. Bygningernes indbyrdes hierarki og oprindelige funktioner er stadig tydeligt aflæseligt.

Stuehuset signalerer beboelse med sit teglhængte tag, skorstenspiberne, de taktfast placerede vinduer samt den tofløjede og indrammede hoveddør. Påskriften over døren "1705/1974 Fred Over Dette Hus Og Dem I Huset Bo Og Guds Velsignelsen I Uforstyrret Rø" stadfæster opførelsesåret. Endvidere er de to hovedindgange et karakteristisk træk for præstegårde, der havde både en privat og offentlig funktion.

De stråtækte længers ubrudte tagflader, tagskægskviste med læseluger, revleporte og revledøre samt langsidernes overvejende lukkede karakter vidner om bygningernes oprindelige brug som lade

og formentlig stald, mens den vestre længes skorstenspiber vidner om den tidligere sekundære bolig.

Endvidere knytter den kulturhistoriske værdi sig til den egns karakteristiske kraftige og righoldige, taktfaste tømmerkonstruktion med fodrem og gennemstukne bjælkehoveder. Brugen af skråbånd, der støtter på hjørnestolpen i hjørnefagene samt de bræddebeklædte overgavle er ligeledes kendetegnende for bindingsværket i det østlige Jylland.

I stuehusets indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til den traditionelle grundplan med stuer en suite mod gårdspladsen og værelser, bryggers og køkken mod haven. Endvidere til disponeringen med to forstuer, hvoraf den vestre leder til bygningens repræsentative stuer og præstens kontor, mens den østre leder til boligens mere private værelser og funktionelle rum som køkken og bryggers. Den vestre dels repræsentative funktion afspejles endvidere i at bjælkerne her er løftet, så loftshøjden er større end i den østlige del. Hertil kommer tagrummet med synlige konstruktioner samt kælderen og de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder en- og tofløjede fyldingsdøre med gerichter, hængsler og greb, der vidner om bygningens alder.

I den nordre og vestre længes indre knytter den kulturhistoriske værdi sig den ældre grundplan der ses i garagen, laderummet med synlig tagkonstruktioner samt i den ældre bolig. Hertil kommer de ældre bygningsdele og detaljer, herunder konstruktioner, brædegulve, bjælkelag og loftsbrædder, fyldingsdøre samt hængsler og beslag, der vidner om bygningernes alder og tidligere brug.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig overordnet til det samlede anlæg, hvor bygningernes imponerende længder fremhæves af den kraftige og taktfaste tømmerkonstruktion samt af de udbrudte tagflader. Det indbyrdes bygningshierarki er tydeligt i såvel bygningernes placering, farveholdning og facadeskemaer, hvormed Mørke Præstegård fremtræder som en gedigen, karakterfuldt helhed, hvor de dekorative detaljer begrænser sig til stuehusets fyldingsdøre og dørindfatningerne.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

Mørke Præstegårds bærende fredningsværdier knytter sig overordnet til det trefløjede anlæg og bygningernes indbyrdes hierarki med repræsentativt stuehus og de funktionelt betingede vest- og nordlænge.

Stuehusets bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til den klart definerede bygningskrop i svært, righoldigt bindingsværk med fodrem, gennemstukne bjælkehoveder og skråbånd samt til soklen af syld og det ubrudte teglhængte tag med skorstenspiber. Hertil kommer de ældre bygningsdele og detaljer, herunder den tofløjede hoveddør og den tofløjede havedør, begge med pilasterindfatninger og overstykker. Endvidere de traditionelt udførte vinduer samt den traditionelle materialeholdning.

I stuehusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den for præstegården traditionelle grundplan med to forstuer og opdelingen af private og funktionelle rum mod øst og repræsentative rum mod vest, samt det åbne tagrum med synlige konstruktioner og den mindre kælder. Hertil kommer de ældre bygningsdele og bygningsdetaljer, herunder brædegulve, en- og tofløjede fyldingsdøre med hængsler, greb og gerichter. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier for de sammenbyggede længer mod nord og vest knytter sig til det svære, righoldige bindingsværk med fodrem og skråbånd samt til den vestre længes gennemstukne bjælkehoveder. Til soklen af syld og de ubrudte stråttækte tage med tagskægskviste samt skorstenspiberne. Hertil kommer de ældre vinduer samt de traditionelt udførte revleporte, revledøre og revleluger med ældre hængsler samt den traditionelle materialeholdning.

I de sammenbyggede længers indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede dele af en ældre grundplan der ses i garagen, den nedlagte bolig og laderummet med synlige konstruktioner. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer samt den traditionelle materialeholdning.

ANBEFALINGER

Vinduernes umalede hængsler bør males på traditionel vis.